

Вулиця, з якої починалося місто Рівне

Кілька віків тому, вийшовши із замкової брами в'юнкою стежиною, згодом переросла вона в міську гамірливу артерію, з'єднуючи старий князівський палац із центром міста.

Від торгівлі до розваг

У чому Замковій поталанило, так це в тому, що за всю багато-вікову історію вона лише один раз зазнала перейменування. У роки німецької окупації носила назву Бургштрассе, що, власне, означало те ж саме (бург з німецької – замок). Самої споруди, яка дала назву вулиці, вже давно немає. Однак сучасним рівнянам про неї нагадують недавні розкопки поруч зі стадіоном.

Звісно, головною родзинкою вулиці був би палац Любомирських, якби дожив до наших днів, проте... Власне попередник палацу – замок Острозьких-Несвицьких – дав початок майбутній вулиці. Активно ж заселяти Замкову

Одна із найстаріших світлин палацу Любомирських, поч. ХХ ст.

місці, де тепер розміщуються корпуси підприємства Українського товариства сліпих, у 20-30 роки був єврейський пересувний те-

міські старожили розповідають, що в 30-і роки ХХ століття, попри страхітливі оповідки про старий замок-палац, тут призначали побачення закохані, влаштовували фотосесії на згадку про Рівне, водили гостей міста на екскурсії.

На палацовому майдані відбувалися мітинги й міські урочисті зібрання. Назавжди зникла захована під новітньою забудовою перша приватна міська електростанція, зведена коштом князя Любомирського у 1912 році. Навпроти колишньої електростанції збереглася будівля, де в 1950-і роки

Ще на початку ХХ століття перед самим палацом облаштували імпровізоване футбольне поле, на якому в 20-і роки встановили сякі-такі трибуни. І лише в 1932 році на орендованій у власника міста князя Любомирського ділянці землі неподалік напівзруйнованого палацу побудували новий стадіон.

Узимку на ньому влаштовували загальноміську ковзанку. На цьому ж полі тренувався й рівненський хокейний клуб «Гасмоней». Стадіон, як на ті роки, був розкішним – велике футбольне поле, бігові доріжки, велотрек, великі

кової є промисловий ринок. Хоча вже й не такий велелюдний, як на початку 90-х.

Розповідаючи про Замкову, не можна не згадати її мешканця на прізвище Шерман. Цей добродій, можливо, й невідомий широкому загалу. Однак він став частиною історії нашого міста завдяки своїй активній співпраці з місцевими активістами Народного Руху України в часи, коли ця політсила лише зароджувалася на теренах Рівненщини. На Замковій родина Шерманів володіла двоповерховим будинком, який колись був поруч зі старою електростанцією. Будинок у стилі «модерн» було зведено в 1903 році.

Після війни його націоналізували, зробивши комунальним й облаштували там кілька квартир. Сам колишній господар, повернувшись з війни, отримав у ньому скромну житлову площу. У 80-і будинок призначили до знесення, однак Мойсей Шерман, на відміну від інших пожилців, виселятися не забажав. Вважаючи будинок родинною власністю, волів дожити віку в рідних стінах. За спогадами корінних мешканців Замкової, Мойсей Шерман був людиною вельми комунікабельною. Особливо любляв розмови про політику. Можливо, тому доля й звела його з тодішніми місцевими «революціонерами», які в кінці 80-х створювали осередки Народного Руху. Не вагаючись, чоловік запропонував вільний перший поверх свого будинку «рухівським» активістам. Відтак старий, напівзакинутий будинок узимку 1989-го – навесні 1990-го став своєрідним штабом революції.

Сюди приїздили представники

Праворуч від колишньої першої електростанції видніється будинок Шермана.

почали на початку XVIII століття за владарювання князя Станіслава Любомирського. Поселенцями були здебільшого євреї – торговці й ремісники. Протяжність вулиці незначна. За архівними даними, в середині 30-х років минулого століття на ній значилося 33 номери будинків. Нині на вулиці мало що залишилося від колишньої Замкової. Навпроти ринку, в теперішніх будинках №№15, 17, на початку XX

атр, який певний час мав статус міського. Далі за підприємством, у глибині двору, там, де зараз складські бараки (колись був паливний склад), до 1930-го року розміщувався цирк Вольфа Гендельбарга. Через аварійний стан будівлі її знесли.

Найпривабливішим місцем Замкової, безперечно, був князівський палац.

Ще на початку XX століття, а

Головна синагога, вид з вул. Замкової.

К.Станіславський. Синагога в Рівні. — Ле. Спомини. 1916.

століття розміщувалося єврейське добротинне товариство «Лінас Хачедек» («Доступний нічліг») із театральною залогою.

Старожили пригадують, що на

потім і в 20-30-і роки, на майдані поруч із ним влітку встановлювали дитячі каруселі, розгортали свої шатра мандрівні цирку-шапіто й прибулі ясновидці та гіпнотизери.

розміщувалися перша міська поліклініка і пологовий будинок. Тепер там лабораторії санепідемстанції та управління юстиції.

На розі Замкової і нинішньої Соборної колись була українська книгарня Андрія Мартинюка – одна з найбільших у тогочасному Рівному, де місцеві гімназисти купували літературу, канцелярське приладдя. До речі, книгарня в цій будівлі була й у радянські часи аж до знесення будинку.

На Замковій у давнину розміщувалися синагоги, перша єврейська змішана приватна гімназія. На розі Замкової і Шкільної ще й нині височіє приміщення колишньої головної синагоги Рівного. Щоправда, спотворене й перебудоване.

Спортивна вулиця Замкова

Якби історична вулиця потребувала ще однієї назви, то нею, безперечно, стала б Спортивна. Саме тут у 20-30-і роки зароджувалася спортивна слава міста. Поряд зі старим напівзруйнованим палацом виросло ціле спортивне містечко, якому позаздрило б і сучасне Рівне. Тут розміщувався єврейський спортивний клуб товариства «Гасмоней» (або «Хасмоней») з тенісними кортами і гімнастичним залом.

У приміщенні самого палацу тривалий час розміщувалося польське гімнастичне товариство «Сокіл», яке мало два тенісних корти. І навіть площа перед палацом носила назву «Спортивна».

Перетин Шкільної і Замкової, ліворуч видно головну синагогу, 1921 рік.

трибуни, під якими розмістилися спеціальні роздягальні, душові. На будівництво з міського бюджету було виділено 80 тисяч злотих. Цей стадіон проіснував практично до 50-х років. У кінці 50-х палацові руїни розтягнули екскаваторами, розчистивши більший майданчик, і збудували новий стадіон «Колгоспник», на місці якого згодом постав «Авангард».

Зруйнована пам'ять, скарби і перший штаб Руху

Замкову тепер не впізнати. Фаєсади старих будинків, які ще збереглися, обліпили торгові вивіски, а на перших поверхах розмістилися численні магазини. Нині основна прикмета вулиці – торгівля. А чи не головною «пам'яткою» Зам-

організації з районів, звідси вирушали делегації на мітинги, тут планували подальші дії Руху. Саме в цьому будинку активісти готували проведення на території Рівненщини всеукраїнської акції, яка увійшла в історію України як живий ланцюг «Українська хвиля» 21 січня 1990 року. В цьому будинку побував представник центрального проводу Руху Михайло Горинь, який тоді приїздив з Києва до Рівного координувати роботу.

У 90-і старий будинок таки знесли. Подейкували, що перед знесенням безхатки, обнишпоривши всі закутки й порозбивавши грубки й підлогу, знайшли якийсь скарб. Буцімто це була сімейна схованка, яку так і не знайшов сам Мойсей Шерман. Правда це чи ні, достеменно невідомо.

Світлана КАЛЬКО